

Betydning og hvilke Interesser det store arbejdende Jordbrug har tilsammen, da vil den sunde Fornuft og den praktiske Sans snart gjøre det klart for Jordbrugerne, at de tjene sig selv og Landet bedst ved at fremme Landbrugets Sag, og der bliver da en Mulighed for, at vi i Aaret 1888 kunne festligholde Stavnsbaandets Løsning paa den smukkeste og værdigste Maade med Landbrugets Frigjørelse; men vi maa da give alle de af Fortiden overleverede Værger Afsked og sige alle de selvbestaltede Formyndere Farvel! Landbruget maa da selv tage sine egne Sager i sin egen stærke Haand; vi ere stærke nok til at gennemføre det, naar vi ere enige om Vejen, Midlerne og Maalet, og ere vi det, da vil der atter oprinde lyse og lykkelige Dage over gamle Danmark!

Hertil knyttedes følgende Diskussion:

Etatsraad Valentiner: Blandt den store Mængde Punkter, som den ærede Foredragsholder havde fremsat i sit Program, fandtes en Del, om hvilke man vistnok kunde sige, at de kom til at staa hen som fromme Ønsker, medens andre vare af den Natur, at de i de kommende Aar utvivlsomt vilde komme paa Dagsordenen og faa stor Betydning; men at drøfte alle disse Forslag i Øjeblikket vilde dog næppe være heldigt, hvorimod det vistnok vil være ønskeligt, at Landbruget i sin Tid, naar Lejlighed dertil frembyder sig, kommer frem med dem for at faa sine Krav fyldestgjorte. Taleren skulde altsaa ikke nu komme ind paa dem, men kun se hen til, hvad der for Øjeblikket havde aktuel Interesse, og der var da først Spørgsmaalet om den Renteydelse, som paahviler Landbruget.

Hvor vidt Møntreformen i det Hele taget havde haft en skadelig Indflydelse paa Varepriserne, altsaa paa Afsætningsforholdene for Landbruget, var der delte Meninger om og lod til at kunne tydes paa forskjellig Maade. Hver Side havde sin Opfattelse, og hvem der havde den rette, var vistnok ikke afgjort endnu; men Et synes dog at fremgaa af alt, hvad der

var skrevet og talt derom, og det var, at Landbruget ved Overgangen fra Sølv til Guld var blevet uheldig stillet m. H. t. sine faste Ydelser. De vare blevne betydelig tungere at bære efter Møntreformens Gjennemførelse, og det forekom derfor Taleren heldigt, om Landmændene henvendte Tanken paa at finde et Middel til at raade Bod derpaa. Den ærede Foredragsholder anbefalede en Konvertering af Statsgjælden, saaledes at Renten nedsattes fra 4 til $3\frac{1}{2}$ pCt.; hvor vidt det imidlertid kunde lade sig gjøre, kunde ikke siges i Øjeblikket, men seer man hen til Sverrig og Kjøbenhavns Kommune, der jo havde kunnet erholde Laan til $3\frac{3}{4}$ pCt., var der dog en Mulighed for, at en saadan Nedsættelse af Rente-foden kunde foretages. Pengemarkedet kunde hverken Staten eller private Institutioner ændre, men man kunde benytte Øjeblikket, da Tendensen gik i Retning af en lav Rentefod. Taleren skulde føre denne Tanke videre og opkaste det Spørgsmaal, om det ikke vilde være rigtigt, naar Forholdene stillede sig som for Øjeblikket, at Sparekasserne nedsatte Indlaansrenten med f. Ex. $\frac{1}{2}$ pCt. Den overvejende Del af de hos disse indsatte Kapitaler var anbragt paa Prioriteter, særlig i Landejendomme. og hvis Indlaansrenten kunde nedsættes med $\frac{1}{2}$ pCt., vilde som Følge deraf Udlaansrenten kunne nedsættes, hvilket vilde være en følelig Lettelse for Renteyderne og paa den anden Side et Skridt henimod et lavere Renteniveau. For en Del af Sparekasserne kniber det med at give 4 pCt., naar de igjen ville have fuld Sikkerhed for de anbragte Kapitaler, og seer man Sagen fra Sparernes Side, kan man vel gjøre den Betragtning gjældende, at naar man vil have den yderste Sikkerhed for sine Indskud, er det ikke fuldt naturligt eller i alt Fald fuldt berettiget, at man faaer samme Rente, som man kan naa ved at kjøbe Papirer. Taleren var temmelig overbevist om, at hvis dette Forhold kunde ordnes, vilde det have en betydelig Indflydelse paa den Rente, Landbruget nu svarer og i Fremtiden vil komme til at svare. Taleren havde fremdraget dette Par Punkter, fordi det, som sagt, forekom ham, at de i dette Øjeblik virkelig havde Betydning for det arbejdende Agerbrug.

Kaptajn la Cour var enig med Etatsraad Valentiner i, at man nærmest skulde søge at fremdrage de Spørgsmaal, der havde aktuel Interesse, og han skulde for sit Vedkommende ogsaa gjøre det. men forinden vilde han dog ikke lade det Hovedindtryk uomtalt, som det, der var fremsat, havde gjort paa ham. Man forstaaer saa overmaade godt, at naar en Sag som den af Propr. Branth fremdragne: Landbrugets nuværende Vilkaar, kommer frem i hele sin store Fylde og med hele sin store Vægt, og man tillige føres til at drøfte Midlerne til Løsningen af de denne Sag vedrørende Spørgsmaal. løber man let den Fare at se Sagen meget stærkt, om man maatte sige saa, fra den ene Side, hvad Taleren ikke kunde være med til. Det var hans Tro, at naar man vilde have Reformer gennemførte, maatte man vogte sig for at fremkomme med saadanne paa Basis af en Betragtning, ved hvilken Sagen sees alt for meget fra een Side; man maatte holde sig for Øje, at de Reformer, som her var Tale om, og som vare af en meget vidtgaaende Art, kom til at berøre hele Samfundet og derfor ogsaa maatte sees fra de andre Samfundsklassers Side. Det kunde synes underligt, at en saadan Bemærkning kom fra Sekretæren i Landhusholdningsselskabet, eftersom dette Selskab var særlig kaldet til at varetage Landbrugets Interesser, men Taleren troede, at man varetog Landbrugets Interesser bedst ved ikke at fremkomme med Fordringer, som vare større, end at de med ubetinget Ret kunde kræves fyldestgjorte, og der var saa megen mere Grund for Landhusholdningsselskabet til at gjøre det, som Landhusholdningsselskabet, da det grundedes i forrige Aarhundrede, ikke blot omfattede det rene Agerbrug, men ogsaa Industri, Kunst og mange andre borgerlige Næringer. Vel vare nu disse borgerlige Næringer udskilte fra Landhusholdningsselskabet i Aarhundredets Løb, idet de efterhaanden havde krævet Dannelsen af egne Selskaber og egne Former at virke under, saa at der tilbage under Selskabet, væsentligst i alt Fald, kun var blevet det rene Agerbrug, men det gamle Selskab kunde ikke svingte sin Tradition og ikke se paa, at de andre Virksomheder i Folket her skulde stilles paa en anden Plads, gives

en i og for sig mindre betydningsfuld Plads i Samfundet end den, selve Landbruget har. Naar det siges, og til Støtte derfor citeres Udtalelser af en fransk Forfatter fra forrige Aarhundrede, at Udøverne af det arbejdende Jordbrug ere den egentlig produktive Del af Befolkningen, fristes Taleren til at spørge: Hvor ere da Deltagerne i det arbejdende Jordbrug? Er det Arbejderen, Røgteren eller Ejeren af Jorden, der arbejder med sit Hoved og sin Kapital? Er det den Industridrivende, som arbejder paa at danne Maskiner og Redskaber til Jordens Behandling, eller er det Videnskabsmanden, som ved sine Opfindelser arbejder i Jordbrugets Tjeneste, eller er det Embedsmanden, der beskytter Jordbrugeren i hans borgerlige Næring og sikrer ham, at han kan høste det fulde Udbytte af sit Arbejde? Man vilde vistnok blive nødsaget til at fastholde, at disse andre Virksomheder ingenlunde ville være tilfredse med den Karakteristik, som den nævnte Franskmand for noget over Hundrede Aar siden har givet af dem, naar han kalder dem sterile. Taleren troede bestemt, at Landbruget ikke fremmede sit eget Vel i det Øjeblik, det stillede sig paa et saadant Stade. Det var hans Mening, at Landhusholdningsselskabet netop i Følge sin Oprindelse maatte være naturlig kaldet til bestemt at hævde de enkelte Samfundsleds Betydning, men han kunde saa godt forstaa, at den ærede Indleder af Spørgsmaalet, som stod saa bredt, kraftig og dybt arbejdende, i Øjeblikket kunde komme til at se Sagen alt for meget fra en enkelt Side. I Forbindelse hermed skulde Taleren ikke undlade at bemærke, at det selvfølgelig var urigtigt, naar en af vore Nationaløkonomer har kaldt Landbrugeren for en mindre Kreds, thi derom var der sikkert ingen Tvivl hos det danske Folk og mindst hos Nationaløkonomerne, at vort Landbrug er den mest omfattende og betydningsfuldste Erhvervsgren, forsaavidt den beskæftiger de fleste Kræfter og ernærer de fleste Munde, men paa den anden Side overvurderes denne Landbrugets Overvægt i Folket meget ofte, hvad de statistiske Oplysninger vise. Efter den sidste Folketælling var nemlig 46,9 pCt. af Befolkningen, altsaa ikke Halvdelen deraf, større eller mindre Jordbrugere med fast Tyende, medens 22,9 pCt., altsaa en meget betydelig Del af Befolk-

ningen, beskæftigede sig med Industri og Haandværk, og 6,8 pCt. af Befolkningen beskæftigede sig med Handel og Om-sætning.

Jordbruget er ikke, som man er tilbøjelig til at betragte det, en Virksomhed, der er nok i sig selv; det maa nødvendig støtte sig til de andre Næringsvirksomheder, hvad ogsaa Statistikken viser os. Af denne fremgaaer det nemlig, at medens Befolkningen i Landdistrikterne i de sidste 40 Aar kun er tiltagen 1,0 pCt. aarlig, er den i samme Tidsrum i Bydistrikterne tiltagen med 2,5 pCt, og for de sidste 10 Aars Vedkommende er Forholdet endogsaa det, at Bybefolkningen er voxet 3 à 4 Gange saa meget som Landbefolkningen. Og Taleren vilde nu spørge Hr. Branth, om man for en Virksomhed vilde vindicere en saadan Selvstændighed som nævnt, naar den ikke er i Stand til at beskæftige og kraftig ernære den Befolkning, den frembringer? Taleren troede, at hvor man end saa hen, vilde man finde, at dette var Landbruget med sin langsomme Udvikling i Regelen ikke i Stand til. Vel kunde der leve flere Mennesker paa den danske Jord, end der levede, men det vilde ikke bidrage til Velvære, om de bleve holdte tilbage paa den; maaske vilde man derved opnaa en noget bedre Dyrkning af Jorden, men væsentligst vilde det dog kun bidrage til at trykke Arbejdslønnen og forøge Fattigbyrden. Og se vi hen til, hvorledes Forholdet stiller sig i andre Lande, da er det enten som i Frankrig, hvor Befolkningens Væxt er i Stillestaaen, eller som i Tyskland, hvor større Industridistrikter findes spredte inde i de landøkonomiske Distrikter, og hvortil den Del af Landbefolkningen søger hen, som ikke kan finde Beskæftigelse ved Agerbruget, eller som i England, hvor denne Befolkning søger bort til fremmede Kolonier; selve Jordbruget kan ikke tilbageholde og med Fordel beskæftige den stigende Befolkning, det producerer. Man maa derfor ikke se paa Kjøbstæderne og deres Virksomhed, naar det iøvrigt er et sundt og kraftigt Liv, der rører sig dér, som Modsætning til Landbruget, men som en Støtte for Landbruget, dels i Retning af dets økonomiske Fremme og dels som det naturlige Tilflugtssted for den overskydende Del af Landbefolkningen, naar man ikke vil sende den bort fra

Landet. Taleren vilde som Følge heraf, idet han forøvrigt var enig med den ærede Indleder af Spørgsmaalet i, at Landbruget burde støttes kraftig, hævde Byernes Betydning ved Siden af Landets.

Om Spørgsmaalet vedrørende Oprettelsen af et Landbrugsministerium havde Taleren tidligere havt den Fornøjelse at vexle Meninger med den ærede Foredragsholder, men der var ikke Enighed tilstede mellem dem herom. Taleren troede, at det private Initiativ, der hidtil havde hvilet hos Foreningerne, vilde svækkes eller gaa over til Ministeren eller Direktøren, naar en saadan Embedsmand ansattes, eftersom han ligefrem vilde være tvungen til at benytte det for at faa noget at bestille. Man behøvede jo blot i saa Henseende at se hen til Preussen, hvor Landbrugsministeren for nogle Aar siden sagde, at hvis han ikke havde de store Statsdomæner at virke paa, vidste han ikke, hvad han skulde give sit Ministerium at bestille. Han savnede altsaa Arbejde, og hos os vilde det gaa ligedan. Den paagjældende Embedsmand, Minister eller Direktør, vilde derfor uvilkaarlig drives i Retning af selv at benytte Statsbevillingerne til Landbrugets Fremme, hvormed Taleren dog ikke vilde have sagt, at man her vilde gaa saa vidt som i Norge, hvor Landbrugsdirektøren ikke blot bestemte, hvor Dyrskuerne skulde holdes, men endogsaa bestemte, hvem der skulde være Dommere ved de provinsielle Dyrskuer. Paa Talerens Spørgsmaal til Direktøren i Norge om, hvorledes man havde kunnet indføre en saadan Ordning, svarede han: Hvor vilde Staten vel kunne tillade, at man selv valgte Dommerne? Der vilde, hvis det var Tilfældet, i det ene Distrikt blive valgt Dommere med ét Princip, i et andet Distrikt med et andet Princip, og Staten vilde svinge den Vejledning, den skyldte Befolkningen, ved at lægge Præmieringen i Hænderne paa Mænd, der gik i helt ulige Retninger. Forøvrigt skulde Taleren ikke dvæle længe ved dette Punkt, eftersom han havde udtalt sig derom i Tidsskrift for Landøkonomi: kun skulde han sige, at han var enig med Hr. Branth deri, at naar man skulde have et saadant Centralorgan for Landbruget i Statsstyrelsen, maatte det nærmest være en Minister, som kunde staa Ansigt

til Ansigt med den lovgivende Myndighed og staa den til Ansvar, og i denne Retning synes man ogsaa at gaa i Sverrig, idet man i alt Fald ved den første Behandling af et der forelagt Lovforslag om samme Æmne ikke vilde gaa ind paa at oprette et Direktorat, men derimod paa at ansætte en Minister, da man gjorde gjældende, at den paagjældende Embedsmand maatte være en Mand, som Rigsdagen kunde faa i Tale og komme til at kritisere. Men om nu ogsaa en saadan Mand vilde kunne findes, hvad Hr. Branth mener, og hvad Taleren ogsaa troer, maa det paa den anden Side ikke lades ude af Betragtning, at vore Ministre i Regelen maa være politiske Ministre og derfor gaa af ved et Ministerskifte; men det vil vistnok ikke være heldigt, om de Mænd, der gribe eller have Lejlighed til at gribe energisk og dybt ind i en faglig Virksomhed, for ofte skulle veksle.

Hvad angik Kommuneafgifterne, hvis stadige Stigning efter den ærede Indleders Mening for en Del maatte søges hos Kommunerne selv formedelst mangelfuld eller daarlig Styrelse, da ønskede Indlederen, at Staten vilde gaa over til eventuelt at overtage Skolevæsen, Vejvæsen og Fattigvæsen (Branth: Dele deraf). Den Tanke havde tidligere været fremme flere Gange, og der var talt meget pro og kontra i den Sag, men det turde dog være et Spørgsmaal, om det vilde blive en billig Administration, naar Byrden kom til at paahvile Staten. Taleren troede, at hvis der i den Henseende skulde gives Kommunerne et Raad, skulde det være det, — og det undrede ham, at det ikke var kommet fra en saa praktisk Mand som den ærede Indleder af Spørgsmaalet, — at Kommunerne skulde fordele Skatterne anderledes, end nu var Tilfældet. Som bekendt lignes Kommuneskatterne dels paa Hartkornet og dels paa Formue og Lejlighed og bestemmes for 3 Aar ad Gangen af Amsraadet efter Forslag fra Sogneraadet; og hvad skulde nu være naturligere, end at man, naar man paa Grund af de trykkende Tider vilde søge at lette Landbruget det Tryk, der hvilede paa det, da særlig lettede Hartkornet for Skatter og derimod søgte Skatteevnen, hvor den var, nemlig i Formuen og Lejligheden. En sliq Fremgangsmaade har tidligere fore-

kommet Taleren mindre paatrængende, ja han vilde endog have anseet det for urigtigt at gjøre Skridt i den Retning, saa længe Hartkornet var stærkt bærende, som det i Virkeligheden er, naar Tiderne ere opadgaaende; saa snart derimod Tiderne gaa i modsat Retning, er der den største Grund til at lette Hartkornet dets Byrder, og Taleren kjendte ogsaa Sogne, i hvilke der ikke lignedes mere end $\frac{1}{6}$ af Skatterne paa Hartkornet, enkelte Steder endogsaa kun $\frac{1}{10}$; men spurgte man om, hvad der i Almindelighed var gjældende, var Ligningen af en helt anden Art, idet der nemlig i Almindelighed lignedes omtrent 70 pCt. af Kommuneskatterne paa Hartkornet og kun 30 pCt. paa Formue og Lejlighed, medens Forholdet burde være det omvendte; derved vilde der blive rakt Hartkornet en følelig Hjælp. Og hvorfor bærer man sig nu ikke anderledes ad? Taleren havde spurgt derom, men han havde ikke kunnet faa andet, egentlig holdbart Svar end dette, at i Sogneraadet sidde i Regelen de velstaaende Folk, og de ville hellere have Skatten fortrinsvis lignet paa Hartkornet end paa Formue og Lejlighed (Modsigelse af Etatsraad Valentiner). Det var i alt Fald den Forklaring af dette højt mærkelige Fænomen, som jævnlig blev givet; men det var klart, at Kommunerne ad den antydede Vej havde det i deres Hænder at kunne række det betrængte Hartkorn en kraftig Hjælp i kort Tid.

Hvad Møntreformen angik, som den ærede Indleder ogsaa omtalte, da var der ikke Tvivl om, at Landbruget, som Indehaver af den største Kapital, i Virkeligheden havde lidt ved dens Gjennemførelse, havde faaet forøgede, trykkende Byrder ved Overgangen fra Sølv til Guld; men selv om man maatte indrømme, at denne Reform var absolut nødvendig, og ingenlunde tør paastaa, at de Ulemper, den vilde medføre, absolut skulde være sete den Gang, den blev gennemført, kunde Landbruget dog ikke paa Basis deraf fremsætte noget Krav paa Erstatning, og det gjorde den ærede Indleder af Spørgsmaalet heller ikke, idet han nemlig sagde, at om man end maatte fastholde, at Landbruget havde lidt ved Møntreformens Gjennemførelse, kunde det dog ikke derpaa begrunde noget Krav om Erstatning, men det kunde paa Basis deraf

rette en Anmodning til Staten om at erholde Lettelser. Det vilde imidlertid, forekom det Taleren, være noget vanskeligt at komme efter, hvor stor denne betingede Fordring i Virkeligheden var. Der kunde nemlig her kun være Spørgsmaal om de Laan, der vare stiftede før Møntreformens Gjennemførelse, da man for de Laans Vedkommende, som vare stiftede efter den, naturligvis maatte føle sig forpligtet til at tilbagebetale dem med Guld og saaledes løbe den Risiko, som var forbunden med, om Guldet steg eller faldt i Værdi; men hvilket Beløb de Laan udgjorde, som vare stiftede før Møntreformen, havde man, saavidt Taleren vidste, ikke nogensomhelst Oplysning om. Et Jugement over Forholdene kunde imidlertid faaes ved at se hen til de Talstørrelser, som foreligge. I de 7 Aar fra 1876 til 1882 var der indtegnet nye Prioritetshæftelser i Landdistrikterne til et Beløb af 804 Mill. Kroner eller gennemsnitlig 115 Mill. Kr. aarlig, og for de 12 Aar, der ere gaaede siden Møntreformens Gjennemførelse, vil det da vel omtrent andrage 1300 Mill. Kr. Hvilket Beløb de samlede Prioritetshæftelser i Landejendommene udgjøre, vides ikke; men efter Prof. Falbe-Hansens Opgivelse i nationaløkonomisk Forening er Landejendommenes Taxationsværdi 3740 Mill. Kroner, og gaaer man ud fra, at Ejendommene ere pantsatte for to Trediedele af deres Værdi, faaer man ud, at hele Prioritetsgjælden vil andrage ca. 2600 Mill. Kroner, hvoraf altsaa 1300 Mill. Kroner ere Prioritetsgjæld, som er stiftet før Møntreformens Gjennemførelse.

Taleren maatte beklage, at Prof. Falbe-Hansen ikke var tilstede, thi han kunde ikke tro, at der skulde ligge den Mening i Prof. Falbe-Hansens Ord: »Lad kun Landmændene gaa til Grunde, Landbruget vil godt kunne bestaa«, som den ærede Foredragsholder lagde i dem, da det jo vilde være en forfærdelig Udtalelse. Mon den ærede Foredragsholder ikke skulde have opfattet dem lidt for skarpt, og at det kun har været Professorens Mening paa en stærk Maade at antyde, at fordi enkelte Landbrugere, der havde dristet sig for langt frem i Retning af at behæfte deres Ejendomme, gaa til Grunde, derfor gaaer selvfølgelig ikke Landbruget til Grunde. Da Taleren

ikke havde Prof. Falbe-Hansens Afhandling ved Haanden, stod selvfølgelig Hr. Branths Ord til Troende i saa Henseende, men Taleren havde ikke villet undlade at drage dette frem, da Prof. Falbe-Hansen ikke var tilstede.

Hvad Konverteringen af Statsgjælden angik, da kunde man vist let blive enig om, at havde Landbruget end ikke en juridisk Ret til paa Basis af Møntreformens Gjennemførelse at kræve en saadan, var det dog naturligt, ja man kunde gjerne sige, at det ogsaa maatte synes at være en Pligt for enhver som helst Regjering at søge, naar Tiden dertil var kommen, at foretage en Konvertering for derigjennem at bringe Renten ned til Støtte saavel for Statsgjælden som til Støtte for den arbejdende Kapital. At denne selvfølgelig havde Krav paa at blive støttet fra Statens Side, var Taleren enig med Hr. Branth i, og han kunde heller ikke se andet, skjøndt han ikke var Finantsmand, end at der ved det rigelige Tilbud af Penge hele Verden over i Øjeblikket og ved de Laan, som vort Naboland har optaget i den sidste Tid, er aabnet Udsigt for os til, at vi her i Landet kunne paaregne den Støtte, som en Konvertering vil medføre. At henvende sig til Sparekasserne med Anmodning om at nedsætte Renten vilde vistnok være forgjæves; de ville næppe gjøre noget, uden at de blive tvungne dertil (Valentiner: Omstændighederne kunne tvinge dem dertil). Det kunne Omstændighederne gjøre, og en Konvertering vil maaske mere end andet tvinge dem dertil. Et Forslag, som tidligere havde været fremme uden dog, saa vidt Taleren vidste, at være blevet alvorlig gjenneomdrøftet her hjemme, men som fortjente Opmærksomhed, var Oprettelsen af Statssparekasser, hvilke allerede for en Snes Aar siden vare oprettede i England og derefter i Belgien, Frankrig, Italien, Østerrig og flere andre Lande. Staten vilde derved have det i sin Magt at bestemme Indrenten, eftersom saadanne Sparekasser vilde drage de ikke ubetydelige Kapitaler, der hurtig og let skulle anbringes, hen til sig. Se vi hen til de forskjellige nuværende Sparekasser, da er det jo en mærkværdig stor Omsætning, som skeer ved dem. I 1871 udgjorde Indskuddene i Sparekasserne 133 Mill. Kr., i 1880 254 Mill. Kr., saa at altsaa her er en Fordobling

tilstede, og da nu i hvert af de 10 Aar fra 1871 til 1880 det indskudte og udtagne Beløb udgjorde over Halvdelen af hele Aarets Indskud, var her altsaa en saa stor flydende Kapital tilstede, der, som Etatsraad Valentiner bemærkede, kun kunde gjøre Regning paa en lav Rente.

Taleren, som nu havde berørt flere af de af Prop. Branth fremdragne Punkter, skulde ikke komme ind paa det af denne i Slutningen af Foredraget opstillede Forslag om, at Landbruget skulde henvende sig til Lovgivningsmagten med For- dring om en Række Reformer, men kun gjøre opmærksom paa to Forslag, som vare fremkomne i den nationaløkonomiske Forening, og som det forekom Taleren absolut fortjente Op- mærksomhed. Det ene Forslag var det, som var fremsat af Etatsraad Levy, og som gaaer ud paa, at man skal komme Kommunerne til Hjælp ved en stærk Beskatning af Brændevin og bajersk Øl. Medens Brændevinsafgiften her i Danmark pr. Liter til 50° kun er omtrent 11 Øre (9¹/₂ Øre i Tilvirkning og 1²/₃ Øre i Handel), er den i Sverrig 50 Øre og i Norge omtrent 70 Øre, og den hele Indtægt, som Danmark har ved denne Beskatning, skjøndt Konsumenten i denne Retning er langt større her end i vore Nabolande (i Danmark 18 Liter pr. Individ aarlig, i Sverrig 11 Liter og i Norge 5,4 Liter), udgjør ikke mere end 4 Mill. Kroner, altsaa det samme som i Norge, medens Indtægten i Sverrig løber op til mellem 19 og 20 Mill. Kroner aarlig. Indførte vi paa dette Omraade den samme Beskatning, som findes i Sverrig, vilde vor Brændevinsafgift tilføre Samfundet, Staten eller Kommunen, 10 à 12 Mill. Kr. aarlig, og det maa jo siges at være det Naturligste og Korrekteste at lægge for- øgede Byrder paa de Forbrugsgjenstande, som have mindst Krav paa at eje Samfundets Sympathi. Maaske vil man nu indvende, at under en saa stærk Beskatning vil Produktionen her hjemme formindskes saa meget, at den Sum, der er op- stillet som forventet Afgift, i Virkeligheden ikke vil indkomme, saa at man her kun regner med indbildte Talstørrelser, men det vil dog vist næppe blive saa. Vel vil Produktionen for- mindskes noget, dog vil det næppe, hvad Erfaringen fra andre

Lande lærer, ske i stor Udstrækning, ligesom det jo ogsaa er et Spørgsmaal, om Produktionen ikke vil kunne blive støttet paa anden Maade, f. Ex. derved, at Udførsel og Afsætning til andre Lande blive begunstigede ved Afslutning af Handelsstraktater. Dette, troede Taleren, var et Punkt, man ingenlunde skulde se ligegyldig paa fra Landbrugets Side, naar man gik ud fra den Grundbetragtning, som han gjorde, nemlig at Landbruget maatte søge en væsentlig Støtte i og glæde sig over at have ved sin Side en kraftig Udvikling af Handel og Industri. Men om nu et lille Land som Danmark var i Stand til ved Afslutningen af Handelsstraktater at skaffe sig alle de Fordele, som det var ønskeligt at komme i Besiddelse af, turde være et Spørgsmaal, og Taleren skulde derfor henpege paa, hvad der tidligere var antydnet af Etatsraad Tietgen — og det var det andet Forslag — nemlig Oprettelsen af en nordisk Toldunion. Oprettelsen af en saadan, hvorved Toldgrænsen mellem de tre nordiske Riger udslettes, synes at aabne Muligheden for at opnaa alle ønskelige Fordele ved Afslutningen af Handelsstraktater med andre Stater, ligesom ogsaa en saadan Foranstaltning ikke vilde blive betragtet med Misnøje af Landbruget. Vi have nylig frygtet for, at man paa den anden Side af Sundet skulde lukke for Korn og Mel, og Taleren troede, at vi skulde betragte den Forhandling, der da blev ført i Sverrig, som en Advarsel, som et Raad til os om at gjøre Skridt i den antydede Retning. Den danske Toldlov har vist Positioner paa Haanden, formedelst hvilke der vil kunne underhandles med Sverrig, uden at denne Underhandling paa nogen Maade behøver at antage nogen trykkende Karakter.

Til Slutning skulde Taleren pointere, at de Midler, der i Øjeblikket eller i den nærmeste Fremtid kunde støtte Landbruget, og ved hvilke der vilde kunne udrettes noget af reel Betydning, ere: Konvertering af Statsgjælden, Oprettelse af Statssparekasser, en anden Basis end den nuværende for Ligningen af de kommunale Skatter, Indførelsen af en forhøjet Brændevinsskat og en Ølskat samt endelig Udviklingen af Industrien, Handelen og Skibsfarten gennem Handelsstraktater og Oprettelse af et nordisk Toldforbund.

Proprietær Branth maatte hævde, at havde Landbruget end ikke et juridisk Krav paa Erstatning for det ved Møntforandringen lidte Tab, havde det dog et bestemt moralsk Krav, og det havde derfor gjort Taleren ondt, at Kapt. la Cour havde søgt at bortdiskutere dette moralske Krav eller denne billige Hensyntagen til Landmændene, som burde vises fra Statens Side. Taleren havde ikke troet, at han skulde have hørt en saadan Udtalelse i denne Forsamling. Naar Kapt. la Cour siger, at de mange forskellige Virksomhedsgrene udenfor Landbruget ikke ville føle sig tilfredse ved at karakteriseres som sterile, da kan dette være rigtigt nok, men Kapt. la Cour lagde en anden Mening ind i Talerens Ord, end denne selv gjorde. Havde Taleren villet have Ordet »steril« oversat ved »ufrugtbar«, havde Kapt. la Cour havt Ret til at tilbagevise ham, men Kapt. la Cour veed lige saa godt som Taleren, at Ordet, som det er brugt i det franske Citat, ikke er at tage i bogstavelig Forstand, men at der derved kun hævdes, at lige over for Landbruget, og det er lige saa korrekt nu, som dengang den nævnte franske Forfatter skrev sin Bog — ere de andre Virksomhedsgrene sterile. — Kapt. la Cour sagde, at Taleren havde taget for lidt med til det arbejdende Jordbrug; denne Bemærkning vilde Taleren imødegaa ved at sige, at Kapt. la Cour havde taget for meget med, og naar denne dernæst vilde hævde, at Landbruget skulde støtte sig til alle de andre Virksomheder, da maatte Taleren sige, at i dette Punkt vare de saa bunduenige, som de vel kunde være, men Taleren havde dog her den Fordel at være enig med Landmændene, hvad ikke var Tilfældet med Kapt. la Cour, der for øvrigt var saa elskværdig at tage sig af Prof. Falbe-Hansen, som var fraværende. Taleren kunde hertil ikke sige andet, end at han som Gjæst vilde have været glad ved, om Kapt. la Cour havde taget sig en lille Smule af ham. — Hvad det Raad angik, som Kapt. la Cour gav Kommunerne med Hensyn til Ligningen af Skatterne, idet han iøvrigt undrede sig over, at Taleren som praktisk Mand ikke var fremkommen dermed, da skulde Taleren blot sige, at det ikke var, hvad han kaldte

praktisk; det var kun at tage fra den ene Lomme og lægge i den anden.

Taleren havde ikke vidst, hvilken Opfattelse Landhusholdningsselskabet havde med Hensyn til Spørgsmaalet om Oprettelse af et Landbrugsministerium, men han havde havt en Følelse af, at det i Grunden ikke syntes derom. Selskabets Sekretær havde nu udtalt sig tydelig og klart og gjort, hvad han kunde, for at vise, at Oprettelsen af et Landbrugsministerium er uheldigt, og Taleren kunde godt forstaa det, thi som Forholdene nu vare, var Landhusholdningsselskabet i en vis Forstand vort Landbrugsministerium. Alle Sager skulde for at naa Regjeringen gaa gennem Landhusholdningsselskabet, og dristede man sig til at gaa direkte til Regjeringen, gik Sagerne fra den til Landhusholdningsselskabet. Landboforeningerne og Fællesforeningerne havde imidlertid en Opfattelse, der var stik modsat den, der gjorde sig gjældende i Landhusholdningsselskabet med Hensyn til Oprettelse af et Landbrugsministerium. — De Forhold, hvorunder det preussiske Landbrugsministerium havde arbejdet, kjendte Taleren ikke noget til, men hvad Norge angik, som Kapt. la Cour ogsaa henviste til, da ydedes der Landbruget megen Hjælp i forskjellig Retning, dels personlig ved Landbrugsingeniører o. s. v., og dels pekuniært ved Laan paa billige Betingelser, f. Ex. til Dræning og Dykning af lavtliggende Marker, ligesom der ogsaa virkede en af Staten ansat Kemiker, saa at der var Lejlighed til at faa undersøgt Jordarter o. s. v.; om disse Undersøgelser vare gratis eller ikke, kunde Taleren ikke sige. Alt dette var Følgen af at have en Direktør. — Taleren havde udtrykkelig udtalt, at han ikke vilde gaa med til noget, der kunde skade Handel og Industri, og de af ham fremsatte Forslag vare heller ikke af den Natur, at de vilde gjøre det, tvertimod, flere af dem vilde endogsaa være til Gavn for Handel og Industri. Hvad de kommunale Byrder angik, da havde Taleren kun foreslaaet en delvis Lettelse, saaledes at Staten f. Ex. betalte Halvdelen, Fjerdedelen, eller hvad der maatte passe, af Udgifterne til Skolevæsenet, og for Fattigforsørgelsens Vedkommende, hvad Fattigskatten oversteg et vist bestemt Beløb pr. Tønde Hart-

korn, 15 Kr., 20 Kr. eller hvad det nu bestemtes til. Man kunde være vis paa, at der hos Kommunerne vilde være tilstrækkelig Interesse til at holde Udgifterne saa langt nede som muligt. At Kommunerne nu bleve daarlig bestyrede, var ikke af Mangel paa Villie hos de Vedkommende til at gjøre det bedste, men af Mangel paa Kundskaber, Indsigt og Erfaring, og der er ikke Tvivl om, at efterhaanden som Oplysningen skrider fremad og bliver bedre, vil ogsaa dette Selvstyre blive bedre.

Grunden til, at Landbruget var uheldig stillet, var, at det havde maattet beholde de mange Værger, det havde fra Fortiden. Dem maatte det se at blive af med og selv tage sine egne Sager i Haanden, og naar Landbruget da havde den rette Opfattelse, nemlig at det ikke skulde støtte sig til de andre Erhvervsgrøene, men at disse skulde støtte sig til Landbruget, paa hvis Ve og Vel deres og hele Statens Fremtid beroede, vilde der, var det Talerens Tro, oprinde lyse Dage for Danmark.

Proprietær, Landstingsmand Breinholt skulde, da han ikke kunde lægge Beslag paa en saa lang Tid, som vilde være nødvendig for at imødegaa de Udtalelser, der vare komne fra Selskabets Sekretær, holde sig til et eneste Punkt, der vel allerede var imødegaaet af den ærede Foredragsholder, men med Hensyn til hvilket det dog vistnok var godt, om det ogsaa blev imødegaaet fra anden Side. Taleren havde fulgt det indledende udmærkede Foredrag med udelte Opmærksomhed og levende Interesse. Den ærede Foredragsholder betonedede deri stærkt det danske Agerbrugs Betydning for Danmark og fremhævede varmt den Betydning, det havde i Modsætning til alle andre Næringsveje; men ikke mindre varmt fremhævede den ærede Sekretær Industriens Betydning og det endogsaa i den Grad, at han næsten stillede Landbruget i Skygge lige over for den. Taleren maatte i alt Væsentligt slutte sig til den ærede Foredragsholder; han troede, at denne i Hovedsagen havde fuldt ud Ret, naar han betegnede Statens Vel som nøje knyttet til Agerbrugets Vel og Fremgang. Der var ikke Tvivl om Rigtigheden af det franske Ordsprog: pauvre paysan, pauvre Royaume, og af det tyske: Hat der Bauer Geld, haben Alle Geld. Taleren

var aldeles vis paa, at vort Fædreland vilde være daarlig stillet uden dets Agerbrug, ja han var endogsaa overbevist om, at det vilde kunne leve godt, ikke lidt bedre end nu, om her ikke fandtes en eneste Fabriksvirksomhed, med Hensyn til hvilken han forøvrigt vilde bemærke, at han i det indledende Foredrag savnede fremhævet det Tryk, som hvilede paa Landbruget formedelst den Beskyttelse, som Storindustrien nyder. Taleren skulde kun i meget korte Træk minde om, at Landbruget beskattes i en meget betydelig Grad til Gunst for de andre Næringer, lige fra Ploven, hvormed Jorden bearbejdes, til Leen, hvormed Sæden høstes, lige fra Saamaskinen til Tærskemaskinen. Det var ikke faa Summer, Landbruget ad den Vej maatte udrede mellem Aar og Dag; ja selv paa den simple Fajance-tallerken, hvoraf Landmanden spiste sin ubeskyttede Mad, hvilede der en Toldafgift, der tilnærmelsesvis har samme Størrelse som Prisen paa Gjenstanden paa selve Produktionsstedet.

Med Hensyn til de foreslaaede Reformer udtalte Taleren, at Toldlovgivningen var noget af det vanskeligste at røre ved, fordi det, der kom en Samfundsklasse tilgode, meget ofte skadede en anden. Det vilde derfor næppe nogensinde lykkes at faa Landbruget beskyttet, men Taleren troede heller ikke, at det overhovedet vilde baade Landbruget. Man behøvede blot at se hen til Humle, Tobak og Ost. Tiltrods for at vor Overproduktion var beskyttet, blev Osten dog billigere, ja ligefrem usælgelig; meget hyppig fandt Landmanden det formaalstjenligere at give Svinene Mælken og producere ikke-beskyttet Flæsk end beskyttet Ost. Disse Erfaringer, som Taleren forøvrigt ikke skulde lægge nogen stor Vægt paa, tyde altsaa ikke paa, at det er værd at komme ind paa noget Beskyttelsessystem for Landbruget; men lige saa vist som man efter Talerens Mening ikke bør gaa den Vej, lige saa sikkert turde det ogsaa være, at Landbruget har Krav paa ikke at blive beskattet til Fordel for de andre Næringer. Paa Grund af den fremrykkede Tid skulde Taleren indskrænke sig hertil.

Konferentsraad Tesdorpf kunde ikke skjønne rettere, end at det var i Alles velforstaede Interesse, at man, paa hvilket Gebet man end bevægede sig, tog Hensyn baade til

den ene og til den anden Erhvervsgren. I den i 1857 nedsatte Toldkommission repræsenterede Taleren Landvæsenet; han var det eneste Medlem, der var Landmand, og stillede stadig sine Fordringer lige over for Industrien, og han kunde kun give de Mænd, der for Industriens Vedkommende havde Sæde i Kommissionen, det Skudsmaal, at de altid vare overordentlig villige til at anerkjende Landbrugets overvejende Betydning i Danmark. Senere kom Taleren i Forbindelse med den for Øjeblikket saa trykkede Skibsfart, som paa saa mange Maader kommer Landbruget til Hjælp og støtter det. Denne Virksomhedsgren lider i Øjeblikket langt mere end nogensomhelst anden Virksomhedsgren her i Danmark, og Taleren maatte beklage, at den Anmodning, der fra Rhederiernes Side rettedes til Regjering og Rigsdag om, at Skibsafgiften, som efter Talerens Mening hvilede uretfærdig paa Skibsfarten, skulde bortfalde, ikke var imødekommet. Forslaget derom, som Regjeringen støttede, blev ikke gennemført.

Selskabets nidkjære og patriotiske Sekretær havde ved sine Udtalelser kun villet hævde, at Landmændene ikke burde forlange nogen særlig Begunstigelse for deres Fag, men have hele Samfundets Vel for Øje. Og var Landbruget da nu ikke blevet begunstiget, og begunstigedes det ikke stadig? Vi behøve blot at se hen til vort Jernbanenæt, som i Forhold til Landets Indbyggerantal var større end noget andet Lands og derfor ogsaa i Forhold kostbarere, men gav kun en lav Rente; det var hovedsagelig bygget og fremmet af den nuværende Konseilspræsident og det, med saare velberaad Hu, i Agerbrugets velforstaede Interesse. Taleren havde nu i omtrent et halvt Hundrede Aar fulgt baade vor Lovgivning og vort Agerbrug med den største Opmærksomhed, og han kunde paa ingen Maade sige, at Landbruget paa nogensomhelst Maade var blevet prægraveret. Sagen var, at Forholdene nu vare meget ugunstige, at Skoen trykkede stærkt for Tiden; men for hvem vare Forholdene ikke ugunstige? Var Handelsstanden ikke ugunstig stillet? Vare Rhederierne ikke ugunstig stillede? Vare de fleste Industrigrene ikke ugunstig stillede? Og det var ikke alene i Danmark, at det var Tilfældet, men

ogsaa alle andre Steder. Hvorledes vare Forholdene i England? For faa Aar siden var Taleren i det engelske Underhus da der stilledes Forslag om at nedsætte en Kommission til Undersøgelse af, hvad Grunden var til det svære Tryk, der hvilede paa det engelske og skotske Agerbrug; han lyttede til Foredragene med den allerstørste Opmærksomhed, fordi han følte med de Paægjældende, som Foranstaltningen skulde komme til Gode, og hvad var Resultatet af det Arbejde, som denne Kommission sad og udførte i Aar og Dag? Ikke andet end det Spørgsmaal: Hvad skal der blive af de engelske og skotske Farmere. Saaledes vare de stillede. Saa vi hen til Frankrig, da saa man der store Jordstrækninger henligge ubenyttede; vedkommende Ejere vilde være saare glade, om Forpagtere vilde overtage Jorden for blot at svare de Skatter og Afgifter, som skulde indbetales til Regjeringen. I Tyskland vare Forholdene, naar undtoges Sukkerdistrikterne, de samme som i Frankrig og i England. Tunge vare Tiderne, og Skoen trykkede overalt i Europa, som maatte lide under, hvad man aldrig havde kjendt til før eller tænkt sig, at Markedet her skulde blive oversvømmet af de rige Afgrøder, som Østindien og Australien, som Chili og Kalifornien tilvejebringe, og det fortjente derfor Tak, naar Sagen blev overvejet i Forbindelse med, hvad der under disse Forhold kan gjøres for Agerbruget i Danmark. Her kommer ikke mindst Spørgsmaalet om en Konvertering af Statsgjælden frem. Taleren havde i Tyskland seet Overflod af Penge og havde derfor henvendt sig til Finantsministeren og sagt til ham, at han under de nuværende Forhold ikke vilde kunne gjøre Landet nogen større Tjeneste end ved at foranstalte en Konvertering af Statsgjælden, hvorpaa Ministeren havde svaret, at Forarbejder til denne Sag forelaa. Men samtidig med en Konvertering af Statsgjælden var der utvivlsomt en Del at gjøre i andre Retninger. Hvor daarlig vore Jernbaner end betalte sig, stilles der dog Fordringer om en Revision af Fragttarifen ligesom i Frankrig, hvor der ogsaa klages over, at Tarifen trykker Landbruget overordentlig. Man forlanger dèr af den Grund, at Jernbanerne skulde gaa over i

Statens Hænder, noget, vi ikke behøve, eftersom det alt er skeet for vort Vedkommende, og Landbrugets Anmodning om en Revision af Fragttaxterne kan vistnok ogsaa ventes imødekommet. Finantsministeren, der selv er Landmand, er saa godt som Nogen inde i alle de Forhold, som berøre Landvæsenet, og Ingen kan være mere villig end han til at imødekomme ethvert billigt Ønske fra Landbrugets Side.

Taleren havde egentlig været forberedt paa, at det store Spørgsmaal om Jord til Eje og Leje var blevet bragt paa Bane. Det burde have været fremdraget for at vise, i hvilket forunderligt Forhold Afgifterne her i Danmark staa til de Afgifter, som betales i vore gamle Hertugdømmer og i Mecklenburg, i hvilket sidste Land 260 Forpagtere vare samlede i Februar Maaned i Schwerin for at forhandle om et Andragende om Nedsættelse i Forpagtningsafgiften. Medens Forpagtningsafgiften i Holsten er 22 á 23 Kroner pr. Tønde Land, er den hos os paa Øerne gjennemsnitlig 33 á 34 Kroner pr. Tønde Land, og man kunde jo ikke sige andet, end at det var glædeligt, at vort Jordbrug havde været og i dette Øjeblik var i Stand til, om det end var svært for Mange, at betale 50 pCt. mere pr. Tønde Land i Forpagtningsafgift, end man i Holsten saa sig i Stand til. Skoen trykkede begge Steder; hvor den trykkede mest, skulde Taleren ikke kunne sige, men det paa Fyen fremsatte Ønske om en Nedsættelse af Forpagtningsafgiften med 22 pCt. var under de nuværende Forhold saa fuldt berettiget som vel muligt. Taleren skulde paa Grund af den fremrykkede Tid ikke komme videre ind paa dette Spørgsmaal, men til Slutning kun udtale Ønsket om, at der aldrig fra Landhusholdningsselskabet kom Udtalelser eller Synspunkter frem, hvis Endemaal var noget andet end det hele Samfunds Vel.

Proprietær Lawaetz ansaa det for at være meget uheldigt, om Staten skulde overtage Fattigvæsenet eller Dele af det. Jo mindre Kommunerne vare, desto bedre vare Forholdene overskuelige, og desto bedre kunde Administrationen være. Det gjaldt jo ikke blot om, at det, der ydedes til Fattigvæsenet, blev anvendt paa en praktisk Maade, men man skulde ogsaa søge

at modvirke og hemme det, der ødelagde vort Folk. Hvad var Grunden til, at Fattigdommen var tiltagen saavel i Byerne som paa Landet i de sidste 15 Aar, skjøndt Konjunkturerne havde været opadgaaende? Det var alt det meget, der ødelagde vore Land- og Kjøbstadarbejdere, men at faa alt dette af Vejen opnaaedes langt lettere i et lille Samfund end i et større. Jo mindre Samfundet var, jo mere regnede man sig som en stor Familie, der stod med fælles Interesser og derfor søgte at blive af med, hvad der kunde forvolde Skade. Taleren kjendte et Sogn, i hvilket bajersk Øl havde faaet stærkt Indpas; men Beboerne bleve enige om at optræde derimod, og denne Optræden havde til stor Gavn for Kommunen havt et heldigt Udfald. Det var Talerens Tro, at der i moralsk Henseende kunde gjøres meget for Almuen. Kunde vi i Danmark komme til rigtig at forstaa, at den Enkeltes Vel er det Fælles Vel, vilde Fattigbyrden blive meget mindre, end den nu er.

Kaptajn la Cour vilde næst efter at takke Konferentsraad Tesdorpf, fordi denne ved sine Bemærkninger havde antydet det Standpunkt, hvorfra Talerens Udtalelse før skulde sees, sige, at de Bebrejdelser, som d'Hrr. Branth og Breinholt havde rettet mod ham, vilde med den livlige Tilslutning, de havde fundet, have været i høj Grad trykkende for ham, hvis han ikke, man maatte undskylde, han sagde det, var overbevist om, at de vare ufortjente. Han havde ikke angrebet Landbruget, men tvertimod hævdede, at det var Landets vigtigste Næringsvej, og kun nedlagt Indsigelse imod Berettigelsen af det Grundsyn, som var Udgangspunktet for den ærede Foredragsholders Betragtning, nemlig at alle andre Næringsvirksomheder her i Landet kun vare at anse som sterile. Taleren havde, da den ærede Indleder af Spørgsmaalet saa stærkt fremhævede Agerbruget, ment at maatte akcentuere ogsaa de andre Virksomheders Betydning, men han maatte hævde, at han ikke blot havde udtalt, at Landbruget skulde støtte sig til disse andre Virksomheder, men at samtlige Virksomheder gjensidig skulde støtte sig til hverandre. Da Hr. Landsthingsmand Breinholt havde viist Resignation med Hensyn

til at imødegaa Enkelthederne i Talerens Udtalelser, skulde Taleren vise en lignende Resignation og kun udtale, at han ikke havde berørt Toldsatserne og ikke havde villet hævde Beskyttelse for al Industri her i Landet, ikke for de industrielle Virksomheder, der snylte paa Samfundet, men de andre industrielle Virksomheder, navnlig de, der arbejde paa Forædlingen af Landets egne Produkter, trængte til at støttes. Det, Taleren havde villet udtrykke, var, som Konferentsraad Tesdorpf bemærkede, at man skulde se paa hele Samfundets Vel. Historien viste os, hvorledes Forholdene her i Landet havde været til forskellige Tider. Vi havde levet under et Bispelvælde, under et Adelsvælde, under et Embedsvælde o. s. v. og have seet Skyggesiderne herved; Taleren vilde nu ønske, at det Folkevælde, under hvilket vi paa en Maade nu levede, og som havde sin største Magt i Landbrugernes Kreds, ikke vilde stille sig paa samme Maade som de andre Stænder, da de sade inde med Magten, ikke vilde alene sé hen til sig selv, men have det Heles Vel for Øje.

Proprietær Branth havde ikke taget alt med, af Frygt for at blive for bred. Da Konferentsraad Tesdorpf omtalte den engelske Kommission, som endnu intet havde udrettet, vilde Taleren tillade sig at sige, at herhjemme havde vi det Indtryk af »Kommissioner«, at en slem Mand havde skabt dem, og han havde derfor ikke foreslaet Nedsættelsen af en saadan, men tænkte sig, at det vilde være tilstrækkeligt, at Agerbruget henvendte sig til den lovgivende Forsamling med Anmodning om Gjennemførelsen af en Række Reformers, som vilde være til Gavn for det. Naar Konferentsraad Tesdorpf dernæst sagde, at der skulde tages Hensyn til hele Samfundets Vel, da vilde Taleren sige, at han som Landmand kun saa hen til Landbrugets Vel, idet han gik ud fra, at dets Vel i Virkeligheden ogsaa var hele Landets Vel. Lige over for Bemærkningen om de forskellige »Vælder«, der havde existeret her i Landet, vilde Taleren sige, at Landbruget dengang ikke spillede nogen Rolle; det var først nu, at man var i Begreb med at bane Vejen for det, saa at det kunde komme øverst og dets Betyd-

ning blive anerkjendt af Alle og fremfor alt hos Rigsdagen. Det glædede Taleren, at en Konvertering var i Udsigt. Da Taleren rejste dette Spørgsmaal paa Delegeretmødet i Jylland, mødte han bestemt Modstand, blandt andre hos Prof. Scharling, og underligt nok havde Prof. Scharling for nylig i »Ugeskrift for Landmænd« imødegaaet Taleren med den Udtalelse, at en saadan ikke kunde lade sig gennemføre; thi hvis det var muligt, vilde sikkert Finantsministeren gjøre det. — Hvad det urentable Jernbanenet angik, da vare vi ganske vist begunstigede her i Landet, men næppe alene for Landbrugets Skyld. I gamle Dage kostede Anlægget og Vedligeholdelsen af Landevejene forholdsvis lige saa meget som Jernbanerne.

Til Slutning skulde Taleren lige overfor Kaptajn la Cour oplæse, hvad »Dagens Nyheder« citerede af Professor Falbe-Hansens Afhandling i »Nutiden«: »Er der nogen Fare for Landbruget ved denne Situation? For Landbruget er der ingen Fare, selv om de senere Aars lave Priser skulde holde sig vedblivende. Der er ved disse Priser ingen Udsigt til, at Jorden vil gaa ud af Drift eller blive mindre produktiv, thi det er ikke Landprodukternes Værdi, deres Kjøbesum (Kjøbeevne?) overfor andre Varer, der er sunken, det er kun deres nominelle Pris. Det Tryk, der har været tilstede, har ikke hvilet saa meget paa Landbruget som paa Landmændene, det skyldes ikke saa meget Landbrugets forandrede Produktivitet, som det skyldes, at de nuværende Landmænd have sat sig i for store Udgifter ved at de have kjøbt eller forpagtet for dyrt. En Synken af Ejendomspriserne vilde ødelægge mange Landmænd, men ikke Landbruget, det vilde ikke være nogen Svækkelse af Landets Velstandskilder.«

Konferentsraad Tesdorpf takkede Proprietær Branth for hans indledende Foredrag, som havde givet Anledning til en livlig Diskussion, i hvilken Anskuelserne vel vare gaaede i forskjellig Retning, men som afgjort vilde gjøre Nytte. Der var intet Land i Europa, der i de sidste 40 eller 50 Aar havde gjort saa store Fremskridt paa Agerbrugets Omraade som Danmark, hvorfor der ogsaa

blev seet op til Danmark som det mest fremragende Exempel paa, hvad Ihærdighed, god Villie og et godt Samarbejde kunde udrette. Endnu skulde Taleren kun fremsætte en Bemærkning. Man havde sagt til ham, at han var Pessimist, men det var uretfærdigt at sige det. Han havde en saa grundet Tro til det danske Jordbrug, at han med velberaad Hu havde i det sidste halve Aar kjøbt henved 200 Tønder Land dansk Jord og betalt den med 700 à 800 Kr. pr. Tønde Land. Han syntes ikke, at det var Bevis paa Pessimisme.
